

บทที่ 4

สรุปผลการวิจัยและข้อ เสนอแนะ

การศึกษาการเปิดรับสื่อสารมวลชน กับ ความรู้และทัศนคติต่อการทำแท้งของสตรี ในชนบทประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อสารมวลชน มีผลต่อความรู้ในวิธีทำแท้ง และทัศนคติต่อการทำแท้งหรือไม่ ทั้งนี้ได้นำเอาปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม มาทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้วยเพื่อดูว่า ภายใต้ง่อนไขของปัจจัย เหล่านี้ยังคงมีความสัมพันธ์หรือไม่เพียงใด

การวิจัยครั้งนี้อาศัยข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ ภาวะการตาย และการวางแผนครอบครัวในประเทศไทย พ.ศ. 2522 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดย สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยจะศึกษาเฉพาะสตรีในเขตชนบทที่สมรสแล้ว และกำลังอยู่กินกับสามี จำนวนทั้งสิ้น 1986 ราย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา พบว่า การเปิดรับสื่อสารมวลชนทั้ง 4 ประเภท คือ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ วิทยุเป็นสื่อที่สตรีเปิดรับมากที่สุด ส่วนสื่อประเภทอื่น ๆ มีข้อจำกัดในการรับ เช่น หนังสือพิมพ์ สตรีที่ไม่เคยอ่านหนังสือพิมพ์มีถึงครึ่งหนึ่ง เนื่องจากส่วนใหญ่สตรีมีระดับการศึกษาค่ำและอ่านหนังสือไม่ออก อีกทั้งหนังสือพิมพ์ก็ไม่แพร่หลายในชนบท ส่วนโทรทัศน์ และภาพยนตร์ มีข้อจำกัดมากขึ้นทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 65.0 สตรีอาศัยอยู่ในหมู่บ้านไม่มีไฟฟ้าใช้ โดยเฉพาะโทรทัศน์ ในชนบทพื้นที่บางแห่งไม่สามารถรับโทรทัศน์ได้ สตรีที่ไม่เคยดูโทรทัศน์มีถึงร้อยละ 69.7 อย่างไรก็ตาม เมื่อนำสื่อทุกประเภทเหล่านี้ มาให้คะแนนเพื่อสร้างเป็นดัชนีการเปิดรับสื่อสารมวลชน พบว่า สตรีเปิดรับสื่อมาก ปานกลางและน้อย เท่ากับ ร้อยละ 31.4 37.3 และ 31.3 ตามลำดับ

ในด้านความรู้ในวิธีทำแท้ง และทัศนคติต่อการทำแท้ง พบว่า ส่วนมาก สตรีไม่ทราบวิธีทำแท้งวิธีต่างๆ สตรีที่รู้วิธีทำแท้งวิธีมีบและนวดมดลูก มีร้อยละมากที่สุดเพียง ร้อยละ 23.5 เท่านั้น แต่เมื่อนำมาสร้างเป็นดัชนีวัดความรู้ในการทำแท้ง สตรีมีความรู้มาก ปานกลาง และน้อย เท่ากับ ร้อยละ 28.5 65.2 และ 6.3 ตามลำดับ

สำหรับทัศนคติต่อการทำแท้ง สตรีเห็นด้วยกับการทำแท้งมากที่สุด ในกรณีที่มีปัญหาทางสุขภาพจิต เป็นคนวิกลจริต ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรได้ ร้อยละ 70.3 รองลงมาคือ ในกรณีการตั้งครรภ์จะเป็นอันตรายต่อสตรี และปัญหาพันธุกรรม ร้อยละ 67.9 66.9 ตามลำดับ และไม่เห็นด้วยที่จะให้ทำแท้งในกรณีใช้การคุมกำเนิด และไม่ได้ใช้การคุมกำเนิดแล้วเกิดตั้งครรภ์ขึ้น ร้อยละ 93.7 และ 96.1 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เมื่อนำมาสร้างเป็นดัชนีทัศนคติต่อการทำแท้งมาก ปานกลาง และน้อย เท่ากับ ร้อยละ 18.9 42.3 และ 38.8 ตามลำดับ

เมื่อนำเอาสื่อสารมวลชนประเภทต่างๆ มาหาความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติต่อการทำแท้ง พบว่า ความถี่ของการเปิดรับสื่อสารมวลชน มีผลต่อความรู้และทัศนคติต่อการทำแท้งแตกต่างกัน ในแง่ของการวิเคราะห์สื่อสารมวลชนแต่ละประเภทยังไม่สามารถเป็นสิ่งแทนแนวคิดคำว่า "สื่อสารมวลชน" ได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ตามดัชนีที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้ได้ความหมายในเชิงระเบียบวิธีมากขึ้น

ผลการศึกษา การเปิดรับสื่อสารมวลชน กับ ความรู้และทัศนคติต่อการทำแท้ง พบว่า ความถี่การเปิดรับสื่อสารมวลชน มีผลต่อความรู้ในวิธีทำแท้งและทัศนคติต่อการทำแท้งแตกต่างกัน กล่าวคือ สตรีที่เปิดรับสื่อสารมวลชนมาก มีความรู้ในวิธีทำแท้งมาก เท่ากับร้อยละ 30.0 ซึ่งมากกว่า สตรีที่เปิดรับสื่อสารมวลชนน้อย ที่มีความรู้ในวิธีทำแท้งมาก ร้อยละ 26.5 ค่าความสัมพันธ์ทางเนื้อหา ($G = .04$) อยู่ในระดับต่ำมาก สำหรับทัศนคติต่อการทำแท้ง กลับมีความสัมพันธ์ในทางลบ กล่าวคือ สตรีที่เปิดรับสื่อสารมวลชนมาก เห็นด้วยกับการทำแท้งระดับมาก ร้อยละ 16.5 ซึ่งน้อยกว่าสตรีที่เปิดรับสื่อสารมวลชนน้อย เห็นด้วยกับการทำแท้งมาก เท่ากับ ร้อยละ 19.1 ค่าความสัมพันธ์ทางเนื้อหาก็อยู่ในระดับต่ำมาก $G = -.03$ จึงอาจกล่าวได้ว่า ความถี่การเปิดรับสื่อสารมวลชน แทบจะไม่มีผลต่อความรู้และทัศนคติต่อการทำแท้ง

จากผลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่แล้ว ในสตรีกลุ่มที่อายุน้อย และอายุปานกลาง มีแนวโน้มที่จะมีความรู้ในวิธีทำแท้งเป็นไปตามความสัมพันธ์เดิมในตารางที่ 17 กล่าวคือ สตรีที่เปิดรับสื่อสารมวลชนมาก จะมีความรู้ในวิธีทำแท้งในระดับมาก มากกว่าสตรีที่เปิดรับสื่อสารมวลชนน้อย ยกเว้นสตรีที่อายุน้อย และสตรีที่อายุมาก ซึ่งมีทิศทางความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ

สตรีที่เปิดรับสื่อน้อย กลับมีความรู้ในวิธีทำแท้งระดับมาก มากกว่าสตรีที่เปิดรับสื่อมาก จากความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจเป็นไปได้ว่า สตรีที่อายุน้อย อิทธิพลการติดต่อระหว่างบุคคล น่าจะมีมากกว่าสื่อสารมวลชน ดังนั้นแม้ว่าจะรับสื่อน้อย ก็มีความรู้มาก และสตรีที่มีอายุ มากก็ เช่นเดียวกัน การรับรู้ก็อาจเป็น เพราะมีประสบการณ์ในชีวิตมากกว่ากลุ่มอื่น สำหรับทัศนคติต่อการทำแท้ง พบว่า ส่วนใหญ่แล้ว สตรีที่มีอายุน้อย อายุปานกลาง (40-49 ปี) และอายุมาก มีทัศนคติเห็นด้วยกับการทำแท้ง เช่นเดียวกับความสัมพันธ์เดิมในตารางที่ 18 กล่าวคือ สตรีที่เปิดรับสื่อน้อย เห็นด้วยกับการทำแท้งระดับมาก มากกว่าสตรีที่เปิดรับสื่อมาก ยกเว้น สตรีที่อายุค่อนข้างน้อยและสตรีที่มีอายุปานกลาง (30-39 ปี) ซึ่งมีทิศทางความสัมพันธ์ เปลี่ยนไปเป็นบวก จึงอาจกล่าวได้ว่า ความถี่การเปิดรับสื่อสารมวลชน แทบจะไม่ มีผลต่อทัศนคติการทำแท้ง

ในด้านจำนวนบุตรของสตรี พบว่า สตรีที่มีจำนวนบุตรน้อย และ สตรีที่มีจำนวน บุตรมาก ความถี่การเปิดรับสื่อสารมวลชน แทบจะไม่มีผลต่อความรู้ในวิธีทำแท้ง ค่าของ G เท่ากัน คือ $-.01$ ยกเว้นสตรีที่มีจำนวนบุตรปานกลาง ที่เปิดรับสื่อมาก มีความรู้ใน วิธีทำแท้งระดับมาก มากกว่าสตรีที่เปิดรับสื่อน้อย ค่า $G = .13$ สำหรับทัศนคติต่อการ ทำแท้ง พบว่า สตรีที่มีจำนวนบุตรน้อย และสตรีที่มีจำนวนบุตรปานกลาง การเปิดรับสื่อ สารมวลชนก็แทบจะไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำแท้ง ยกเว้น สตรีที่มีจำนวนบุตร มาก สื่อสารมวลชนกลับมีผลต่อทัศนคติต่อการทำแท้ง แต่เป็นความสัมพันธ์ในทิศทางลบ ค่า $G = -.11$

ในการป้องกันการปฏิสนธิ พบว่า สตรีที่กำลังใช้การป้องกันการปฏิสนธิ และสตรีที่ไม่เคยใช้ ความถี่การเปิดรับสื่อสารมวลชน มีผลต่อความรู้ในวิธีทำแท้ง แต่สตรี กลุ่มที่กำลังใช้การป้องกันการปฏิสนธิ มีค่าความสัมพันธ์ทางเนือหามากกว่า ค่า $G = .16$ และ $.06$ ตามลำดับ ลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวมี เพิ่มขึ้นจากความสัมพันธ์เดิมในตาราง ที่ 17 อาจเป็นไปได้ว่า สตรีกลุ่มที่กำลังใช้มีความรู้เรื่องการคุมกำเนิดมาก่อนและเมื่อมี การรับข่าวสารมากขึ้น ย่อมส่งผลให้มีความรู้ในวิธีทำแท้งมากขึ้นด้วย ความสัมพันธ์ของตัว แปรนี้ อาจเรียกว่า ตัวแปรมาก่อน (antecedent variable) อย่างไรก็ตามในกลุ่ม สตรีที่เคยใช้ ความสัมพันธ์เปลี่ยนไปเป็นลบ ส่วนด้านทัศนคติต่อการทำแท้ง กลับพบว่า

สตรีที่เคยใช้และไม่เคยใช้การป้องกันการปฏิสนธิ ที่เปิดรับสื่อมาก เห็นด้วยกับการทำแท้งระดับมาก มากกว่า สตรีที่กำลังใช้การป้องกันขณะนี้ ซึ่งเปลี่ยนจากความสัมพันธ์เดิม ในตาราง 18 ค่าของ G ต่ำมาก $G = .04$ .05 และ $-.02$ ตามลำดับ

ในด้านการศึกษา พบว่า สตรีที่มีการศึกษาสูง (ป.5 ขึ้นไป) ที่เปิดรับสื่อสารมวลชนมาก มีแนวโน้มที่จะมีความรู้ในวิธีทำแท้งมาก และมีทัศนคติเห็นด้วยกับการทำแท้งมาก เป็นไปตามที่คาดคะเนไว้ ทั้งนี้เพราะสตรีที่มีการศึกษาสูง การเปิดรับสื่อสารมวลชนหลายๆ ประเภทย่อมได้รับข่าวสารและมีแนวโน้มยอมรับการเปลี่ยนแปลงเป็นแบบสมัยใหม่ มากกว่าสตรีที่มีการศึกษาค่ำ

ในด้านรายได้พบว่า สตรีที่มีสามารยได้สูง ที่เปิดรับสื่อสารมวลชนมาก มีความรู้ในวิธีทำแท้งระดับมาก มากกว่าสตรีที่สามารยได้ต่ำและเปิดรับสื่อน้อย ส่วนในด้านทัศนคติต่อการทำแท้ง กลับพบว่า มีความสัมพันธ์ในทางตรงข้าม กล่าวคือ สตรีที่สามารยได้ต่ำ ที่เปิดรับสื่อมาก กลับเห็นด้วยกับการทำแท้งระดับมาก มากกว่าสตรีที่มีรายได้สูงที่เปิดรับสื่อมาก อย่างไรก็ตามค่าความสัมพันธ์ทางเนื้อหาอยู่ในระดับต่ำมาก $G = .01$

ในด้านการมีไฟฟ้าใช้ พบว่า สตรีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้ การเปิดรับสื่อสารมวลชน มีผลต่อความรู้ในวิธีทำแท้ง กล่าวคือ สตรีที่เปิดรับสื่อมาก มีความรู้ในวิธีทำแท้งระดับมาก มากกว่าสตรีที่เปิดรับสื่อน้อย ค่า $G = .15$ ซึ่งมากกว่าความสัมพันธ์เดิมในตารางที่ 17 ในทางตรงข้าม สตรีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ที่เปิดรับสื่อมาก กลับเห็นด้วยกับการทำแท้งระดับมาก น้อยกว่าสตรีที่เปิดรับสื่อน้อย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง สตรีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้ ที่เปิดรับสื่อสารมวลชนมาก เห็นด้วยกับการทำแท้งระดับมาก น้อยกว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ไม่มีไฟฟ้าใช้และเปิดรับสื่อน้อย ค่าความสัมพันธ์ทางเนื้อหาต่ำมาก $G = .04$ และ $-.09$ ตามลำดับ

เมื่อนำเอาตัวแปรเงื่อนไขลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากร เหล่านี้ทุกตัวแปรมาวิเคราะห์ร่วมกับตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม เพื่อดูว่าภายใต้ตัวแปรเงื่อนไขทุกตัวแปรเมื่อนำมาพิจารณาพร้อมกัน โดยใช้สถิติวิธี Partial Correlation โดยขจัดตัวแปรเงื่อนไขออกไปแล้ว ตัวแปรทั้งสองยังคงมีความสัมพันธ์กันอีกหรือไม่ เป็นการพิสูจน์ว่าตัวแปรทั้งสองไม่ใช่ความสัมพันธ์ลวง (Spurious correlation)

ในการคำนวณค่า Partial Correlation ได้ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วย
ในการคำนวณโดยใช้ Subprogram Partial Corr พบว่า

ความถี่การเปิดรับสื่อสารมวลชน กับ ความรู้ในวิธีทำแท้ง เมื่อนำเอาตัวแปร
ทุกตัวมาวิเคราะห์สหสัมพันธ์ แล้วจัดตัวแปรทุกตัวออกไป จะได้ค่าความสัมพันธ์ที่แท้จริง
เพียงสองตัวแปร คือ ตัวแปรอิสระ และ ตัวแปรตาม ค่า Partial r เท่ากับ .09
ค่าเพิ่มขึ้นจากค่า Zero - order (ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ยังไม่ได้ควบคุม) ซึ่ง
มีค่าเพียง .06 และเมื่อทดสอบโดยใช้ค่า t ณ ระดับนัยสำคัญที่ .05 พบว่า มีนัย
สำคัญนั่นคือ ความถี่การเปิดรับสื่อสารมวลชน กับ ความรู้ในวิธีทำแท้ง เมื่อจัดตัวแปร
ทุกตัวออกไป ยังคงมีความสัมพันธ์กัน

ความถี่การเปิดรับสื่อสารมวลชน กับ ทศนคติต่อการทำแท้ง เมื่อนำเอาตัวแปร
ทุกตัวมาวิเคราะห์สหสัมพันธ์เช่นเดียวกับความรู้ในวิธีทำแท้ง พบว่า ค่า Partial r
เท่ากับ -.04 มีค่าเพิ่มขึ้นจากค่า Zero - order ซึ่งมีเพียง -.00 และเมื่อทดสอบ
โดยใช้ค่า t ณ ระดับนัยสำคัญที่ .05 พบว่า ไม่มีนัยสำคัญ นั่นคือ ความถี่การเปิดรับ
สื่อสารมวลชน กับ ทศนคติต่อการทำแท้ง ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ผลการศึกษาดังนี้พบว่า ความถี่ของการเปิดรับสื่อสารมวลชน แทบจะไม่มี ความ
สัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติต่อการทำแท้ง และถึงแม้จะได้พิจารณาความสัมพันธ์ในรายละเอียด
โดยการนำลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากร มาเป็นเงื่อนไข ความสัมพันธ์
ระหว่างตัวแปรทั้งสองก็ยังอยู่ในระดับเดิม เหตุผลสำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์นั้นไม่เป็นไปดังที่
คาดหมายเอาไว้นั้น น่าจะเนื่องมาจากการพิจารณาการเปิดรับสื่อใน การศึกษาดังนี้มุ่งใน
เรื่องของความถี่ แต่ไม่ได้พิจารณาในแง่ของเนื้อหาว่าในการเปิดรับได้รับข่าวสารอะไร และ
จากข้อเท็จจริงที่ว่า การทำแท้งยังเป็น เรื่องที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะฉะนั้น เนื้อหาหรือข่าว
สารที่สื่อสารมวลชนให้ย่อมจะไม่มี เกี่ยวกับการทำแท้งหรือถึงจะมีก็น้อยมาก จนไม่อาจจะ มีผล
กับความรู้และทัศนคติแต่อย่างใด

เพราะฉะนั้นการที่การเปิดรับสื่อมาก ปานกลาง หรือน้อย จึงไม่น่าจะมีผลต่อ
ความรู้และทัศนคติ เพราะว่าทุกคนไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการทำแท้งเหมือนกันทุกคน ดัง

นั้นการไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนี้จึงไม่ใช่เรื่องผิดปกติแต่อย่างใด และคงไม่ใช่การไปลบล้างสมมุติฐาน เพราะสมมุติฐานดังกล่าวข้างต้นน่าจะหมายถึงการที่มีข่าวสารเกี่ยวกับการทำแท้งในสื่อสารมวลชนเหล่านี้ ในกรณีเช่นนี้ ความถี่น่าจะมีผลกับความรู้และทัศนคติต่อการทำแท้ง

ข้อเสนอแนะ

ถ้าจะศึกษาว่าสื่อสารมวลชนมีความสัมพันธ์หรือมีผลต่อความรู้และทัศนคติต่อการทำแท้งหรือไม่ น่าจะทำดังต่อไปนี้ :

1. ใช้วิธีการทดลอง กล่าวคือ ทดลองโดยการให้ข่าวสารเกี่ยวกับการทำแท้งหรือข่าวสารการวางแผนครอบครัวที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา แล้วทำการทดสอบด้วยการวิเคราะห์วิธี Causal Analysis จะให้ความหมายในเชิงสอดคล้องมากกว่า
2. ถ้าใช้ข้อมูลจากการสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่าง เช่นการศึกษาครั้งนี้ ก็น่าจะได้พิจารณาทั้งในแง่ความถี่ รวมทั้งเนื้อหาของการเปิดรับสื่อด้วย ถ้าพิจารณาเฉพาะความถี่ ผลการวิจัยก็อาจจะพบเช่นเดียวกับการศึกษาครั้งนี้ ถ้านำเอาเรื่องเนื้อหาเข้าร่วมการวิเคราะห์ด้วย ผลการวิจัยอาจจะสนับสนุนสมมุติฐานที่ตั้งไว้
3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อสารมวลชน กับ ความรู้และทัศนคติต่อการทำแท้ง ควรจะเก็บข้อมูลโดยตรง กล่าวคือ ในแบบสอบถามควรมีคำถามเกี่ยวกับ เนื้อหาสาระที่ได้รับจากสื่อสารมวลชนประเภทต่างๆ นอกเหนือจากความถี่การเปิดรับสื่อแล้วควรมีคำถามทัศนคติการทำแท้ง การรับข่าวสารการทำแท้งจากแหล่งใด จากสื่อประเภทใด และมากน้อยเพียงใด การสร้างเครื่องมือ (ข้อมูลที่ใช้ศึกษา) โดยตรงดังกล่าวจะทำให้ผู้วิจัยวิเคราะห์ในรายละเอียดได้กว้างขวางมากขึ้น และจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้วิจัยสาขาประชากรศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสื่อสารมวลชนด้วย